

Verlag

Programmaraad Bodembeheer

Datum: 28 maart 2022
Tijd: 9.30 - 12.30 uur
Plaats: Vergadercentrum Vredenburg, Utrecht

Aanwezig:

Thom Maas - RWS Bodem+	Rachelle Verburg (voorzitter)
Jan Fokkens - VNO-NCW	Hans Boer – VA
Otto Feenstra – BOG	Mark van Lokven - UvW
Henk Oort – VvMA, VKB, NL Ingenieurs	René Zijlstra – Rijksvastgoedbedrijf
Joop Jansen – NVPG, Bouwend NI	Henk Koster– SIKB
Frank Agterberg – Branchevereniging Bodemenergie	Annelies de Graaf (secretaris) - SIKB

Afwezig:

René Smolders – VNG Web	Martin Bloemendal – BodemenergieNL
Marjon Verhoeven – KOBO-HBO	Edwin Jansen - Omgevingsdiensten

**Actie
door:**

1. Opening en vaststellen agenda

Rachelle Verburg opent de vergadering. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld. Thom Maas deelt mee dat er vandaag een brief naar de Tweede Kamer gaat over uitstel inwerkingtreding Omgevingswet. De nieuwe datum van inwerkingtreding wordt 1 oktober 2022 of 1 januari 2023.

2. Wijzigingen samenstelling Programmaraad Bodembeheer

Rachelle Verburg meldt dat vanuit de Branchevereniging Bodemenergie Frank Agterberg als nieuwe vertegenwoordiger is voorgesteld ter opvolging van Martin Bloemendal. Er volgt een kennismaking met Frank Agterberg, voorzitter van Branchevereniging Bodemenergie.

3. EU ontwikkelingen

Margot de Cleen en Co Molenaar van RWS Bodem+ zijn te gast om de internationale ontwikkelingen op het gebied van bodem toe te lichten. In hun presentatie gingen zij in op de ontwikkelingen in het kader van de in 2021 vastgestelde Europese bodemstrategie. De aanleiding voor de strategie is de Europese Green Deal, welke gericht is op het beheersbaar houden van de effecten van klimaatverandering, terugdringen van verontreiniging, transformatie van de agrarische productie en herstel van biodiversiteit.

De bodemstrategie is onderdeel van een bredere set van instrumenten om landdegradatie op te heffen met daarin naast de strategie een innovatie- en funding-programma en een monitoringsprogramma voor de bodemgezondheid.

Naar aanleiding van de strategie vindt nu een proces met deskundigen plaats om indicatoren voor gezonde bodem vast te stellen. Dit is een moeilijke opgave, waarbij ook gekeken moet worden hoe de EC op deze parameters kan handhaven. De denklijn hiervoor is om de KRW-aanpak te volgen, waarbij lidstaten zelf de doelstellingen formuleren en de EC daarop gaat controleren.

Overwogen wordt om Europese drempelwaarden – gekoppeld aan ‘districten’ met overeenkomstige bodems – te stellen. RIVM denkt in opdracht van I&W na over welke type

normen mogelijk en wenselijk zijn.

Een van de maatregelen in de bodemstrategie is het 'bodempaspoort'. Margot en Co brengen de Nederlandse werkwijze van partijkeuringen etc. in. Belangrijk aspect daarbij is dat we met grond geen stoffen vanuit het buitenland importeren.

De strategie zal vertaald worden naar een Europese Richtlijn – er is geen draagvlak voor een direct naar de lidstaten doorwerkende Verordening – waarin zaken als het bodempaspoort, de definitie voor 'no net land taken', een certificaat voor grondtransactie en de rapportageverplichtingen voor de lidstaten worden uitgewerkt. Het voorstel voor de richtlijn wordt in 2023 verwacht.

Proces voor inbreng door/vanuit Nederland

De door de EU ingestelde soil-expert group, die sinds 2014 actief is, heeft de bodemstrategie voorbereid. Momenteel zitten hier vooral mensen van ministeries (landbouw en milieu) in. Co en Margot hebben namens Nederland zitting in een werkgroep van de soil expert group. In de zomer wordt de expert group uitgebreid met wetenschappers en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. De EC heeft hiervoor een oproep gedaan.

De coördinatie van de Nederlandse inbreng de communicatie naar de staatssecretaris en de Tweede kamer is belegd bij I&W. Hierover is afstemming tussen I&W, LNV, BKZ, F en BuZa. Er is een kernteam van I&W en LNV samengesteld voor de operationele zaken. IPO en VNG zijn gevraagd om mee te denken, maar geven hier tot nu toe geen prioriteit aan.

De reactie van Nederland op de Bodemstrategie is openbaar, en zal gedeeld worden.

(via)
AndG

Reactie programmaraad

De programmaraad geeft het volgende mee voor het proces voor inbreng door/vanuit Nederland:

- Bij het bepalen van de ambities/doelstellingen door de lidstaten vanaf de start alle partijen (koepels en bedrijfsleven). Organiseer hiervoor een proces.
- Overweeg om een nieuw bodemconvenant op te stellen om uitwerking te geven aan de ambities/doelstellingen.
- Het risico om dat bij het opstellen van de indicatoren en mogelijke drempelwaarden sectoraal vanuit bodem wordt gewerkt. Het advies is om dit integraal op te pakken, door bv ook deskundigheid en doelstellingen op het gebied van water en natuur te betrekken.

Er komen nog veel momenten om in te spreken. Co en Margot vinden dat een pro-actieve opstelling vanuit Nederland nodig is, om de Nederlandse praktijk en kennis tijdig in te brengen. Het voorstel van Co om een paar momenten per jaar te plannen om de stand van zaken terug te koppelen en input op te halen wordt positief ontvangen door de programmaraad.

Co en Margot verzoeken de leden van de programmaraad via de eigen koepels/branche-organisaties aan IenW te laten weten dat vroegtijdige betrokkenheid bij de uitwerking gewenst is.

allen

Tot slot wordt afgesproken om dit onderwerp later dit jaar weer te agenderen in de programmaraad en dat Margot en Co aanvullende stukken (presentaties) zullen delen met de programmaraad, evenals de concept-bodem- en ondergrondvisie van I&W – die mede sturend is voor de input vanuit het rijk in de EC, voorgelegd worden.

(via)
AndG

4. Advies PFAS in normdocumenten

Naar aanleiding van voorgaande overleggen van de programmaraad, is een concept-advies van de programmaraad Bodembeheer aan het SIKB-bestuur opgesteld. Het advies betreft uitbreiding

van bestaande schema's voor bodemonderzoek, partijkeuring en analyses, met werkvoorschriften t.b.v. PFAS-bepalingen.

Op basis van de ontvangen schriftelijke reacties is concept-versie 3 van het advies opgesteld welke voorligt voor reactie.

Jan Fokkens vraagt wat bij het vervolg de rol van de Programmaraad Bodembeheer wordt. Henk Koster geeft de programmaraad geen rol heeft bij de uitwerking van eisen voor PFAS in de schema's, dat is aan het CCvD Bodembeheer.

Rachelle Verburg merkt op dat in het advies wordt verwezen naar het protocol expertisecentrum PFAS, maar dat er een nieuwere versie op de website van Bodem+ staat. Dit wordt aangepast. Henk Koster heeft vorige week hierover contact gehad met VKB. VKB gaf aan dat onderdelen van het protocol kunnen verouderen op basis van nieuwe inzichten. VKB heeft twijfels om de veldwerkeisen uit het protocol op te nemen in certificeringsschema's voor veldwerk, omdat de procedure om deze schema's te wijzigen erg lang duurt waardoor het risico bestaat dat op basis van verouderde inzichten moet worden gewerkt.

Henk Oort geeft aan dat VVMA voor uniformering is, en dus voor het opnemen van de werkvoorschriften in de SIKB-schema's.

Otto Feenstra pleit ervoor om de eisen voor veldwerk en analyses voor PFAS op één punt vast te leggen, en daarnaar te verwijzen in de SIKB-protocollen. Dat geeft ook flexibiliteit als we in de toekomst weer iets heel anders moeten meten.

Hans Boer stelt dat we in het werkveld doorslaan met dit soort werkvoorschriften. Hij adviseert om de eisen zo kort en simpel te houden als mogelijk is.

De eindconclusie is dat de Programmaraad Bodembeheer het advies met bovengenoemde wijziging over de plaats van het protocol, en daarbij aan te geven richting het SIKB-bestuur:

- Kijk naar de beste manier om het in te passen en de flexibiliteit te behouden (evt. kan verwezen worden naar de bestaande VKB-handreiking, hoeft niet perse een SIKB-BRL en -protocol te zijn).
- Betrek kennis m.b.t. PFAS en bodemonderzoek bij de uitwerking.

Annelies de Graaf zal hiermee het advies afronden en namens de programmaraad naar het bestuur sturen met een afschrift aan de programmaraad.

AndG

5. Stand van zaken vervolg lenW-programma Versterking bodemstelsel

Jan Fokken en Henk Koster lichten de stand van zaken toe: Het Ministerie van I&W heeft op 8 januari 2022 het eindrapport heeft vastgesteld en verspreid. Er is een voortvarend programma opgesteld, met als doel versterken van vertrouwen in het stelsel. Er zijn nog steeds hiaten in de keten, en er is het knelpunt van de free riders, maar het programma straalt niet uit dat het daarmee aan de slag gaat.

Een van de voornemens is vertegenwoordiging van lenW in de SIKB-gremia (bestuur, programmaraad, CCvD's, etc.), NEN en andere schemabeheerders. Dit moet nog verder uitgewerkt worden.

De ingestelde taskforce voor dit programma heeft gevraagd naar de implementatie. Het antwoord daarop is nog niet ontvangen. Volgende week is er een overleg met een bredere groep van het ministerie over het implementatieplan. Het ministerie heeft naar mening van Jan Fokkens niet het idee dat het een publiek-private samenwerking is. Jan Fokkens heeft tegen ministerie van lenW gezegd dat je eerst goed moet doorwerken op welke punten je het eens bent en niet eens bent, anders kun je niet met de private en publieke partijen tot uitvoering komen. Het ministerie zegt dat

ze de partijen betrekken, maar de communicatie daarmee is onvoldoende. Zaken waar geen overeenstemming over is worden niet doorgewerkt. Bijvoorbeeld: de where-about; dit kun je er niet doordrukken zonder met de branche te bespreken hoe dit vorm te geven. Als je dat niet doet gaat de branche de hakken in het zand zetten. Je moet een compromis vormen. Zorg is dat de kamer het te lang vindt duren en zaken gaat afdwingen.

IPO en VNG hebben een brief gestuurd dat ze geen menskracht kunnen leveren voor de implementatiefase, omdat ze daar geen capaciteit voor hebben.

Er komt nog een kamerbrief over het programma. [noot: zie de [kamerbrief over versterking stelsel kwaliteitsborging in het bodembeheer, gepubliceerd op 4-4-2022](#)]

Bart Crijns van IenW heeft een overzicht gemaakt van de maatregelen uit het programma en deze voorzien van urgentie en prioritering.

Thom Maas merkt op dat de maatregelen nog niet zo concreet zijn uitgewerkt in het programma.

Rachelle Verburgt vraagt of een volgende concept van de leidraad voor de inhoud van normdocumenten in de volgende vergadering van de programmaraad besproken kan worden.

Henk Koster geeft aan dat dit nog onduidelijk is. Wel is bekend dat Tessa Verschoor van Tauw in opdracht van het Ministerie van IenW de leidraad verder zal uitwerken.

Otto Feenstra stelt dat de leidraad eerst uitgewerkt moet zijn voordat je normdocumenten gaat aanpassen. Henk Koster heeft richting het Ministerie van IenW aangegeven dat zolang die duidelijkheid over de maatregelen er niet is, bijvoorbeeld met de leidraad, SIKB wel doorgaat met voorbereiding van aanpassingen in de schema's.

Thom Maas vraagt of er stappen zijn gezet in betrekken van de CI's bij het programma. Henk Koster antwoordt dat er verschillende communicatielijnen lopen onder het programma, zoals het gesprek van de DG met de CI's, maar dat deze lijnen bij elkaar gebracht moeten worden.

Jan Fokkens vertelt dat de CI's hebben aangegeven geen verlengstuk van ILT te willen zijn, en daarom de uitkomsten van de audits niet te willen uitwisselen met ILT.

Otto Feenstra: Dit laatste staat haaks op de wens van ILT dat de CI's versterkt gaan toezien op de juiste uitvoering conform de normdocumenten en de resultaten van de audits delen met ILT.

De inzet van ILT is dat ILT daarbij gaat toezien op het systeem en daarnaast risico-gestuurd onderzoeken zal doen.

Besloten is dat de gemeenten geen rol krijgen bij het toezicht op de juiste uitvoering conform de normdocumenten. Los daarvan blijft het wel zo dat als een omgevingsdienst bij een controle een (waarschijnlijke) afwijking van een normdocument door een certificaathouder, de omgevingsdienst een bodemsignaal kan afgeven aan ILT. Het is dan aan ILT om daar wel of geen actie op te ondernemen.

Het voorstel van Rachelle Verburg om in het volgende overleg de concept-leidraad te agenderen, er vanuit gaande dat die er dan in concept gereed is, is akkoord.

AndG

6. Plaats van (SIKB-)handreikingen voor bodembeheer in het kwalibo-stelsel

Bij bespreking van een eerste aanzet van I&W voor een 'Leidraad voor de inhoud van normdocumenten' in de programmaraad van 16 december 2021, heeft de programmaraad daarover het volgende geconstateerd: De eerste aanzet van de leidraad gaat niet op in op de plaats van handreikingen in het stelsel. Wel is in het verbeterprogramma gesproken over verbetering van communicatie. Daar kunnen ook handreikingen onder vallen. Als daar ideeën voor zijn kunnen koepels, branches en wij als programmaraad dat inbrengen.

In het overleg op 16 december 2021 is de volgende vraagstelling door de programmaraad

geformuleerd, die vandaag nader wordt besproken:

Is het zinvol om informatieve documenten (handreikingen/richtlijnen) in de leidraad te betrekken, en zo ja, op welke wijze?

Ter voorbereiding is door het programmabureau een overzicht van door SIKB gepubliceerde niet verplichte documenten voor uitvoerende werkzaamheden in het bodembeheer opgesteld en meegezonden met de stukken. Dit overzicht toont dat SIKB verschillende benamingen hanteert: richtlijnen, beoordelingsrichtlijnen, protocollen (Beoordelings)richtlijnen en protocollen geven met name werkvoorschriften, handreikingen zijn in het algemeen breder van scope, en geven bijvoorbeeld methoden voor afwegingen en onderzoeksstrategieën.

Henk Koster licht toe: Het doel van de niet verplichte SIKB-documenten is in alle gevallen uniformering en borging van de uitvoeringskwaliteit, we hebben mix van instrumenten voor kwaliteitsborging.

Annelies de Graaf: Bij het idee om in protocollen onder de erkenningsplicht te verwijzen naar een apart te publiceren handreiking of werkvoorschrift, met als doel de lange vaststellingsprocedure voor wijzigingen te vermijden, is het de vraag of dynamisch verwijzen naar een separa(a)t(e) werkvoorschrift of handreiking in een protocol onder erkenningsplicht acceptabel is voor het rijk. Als dit niet het geval is, moet statisch verwezen worden naar dergelijke handreikingen en blijft de problematiek van de lange duur van de wijzigingsprocedure bestaan.

Thom Maas adviseert om voor voorgenoemde vraag na te gaan hoe dit is uitgewerkt in de NEN-normen. Voor XRF zitten we nu ook op het beslispunt over het al dan niet onder erkenning brengen van de nieuw ontwikkelde werkvoorschriften? Het onder erkenning brengen van werkvoorschriften kan ook tegen je doel in werken: als certificering te duur wordt, dan kiezen partijen mogelijk niet voor certificering en kunnen zij de activiteit niet kunnen aanbieden, omdat zij niet over de daarvoor verplichte erkenning beschikken.

Henk Koster geeft aan dat je in dergelijke gevallen met andere instrumenten wel iets kun doen aan de borging van de uitvoering.

Rachelle Verburg concludeert: We willen en kwaliteit en flexibiliteit. Als we de achterliggende gedachten kunnen meegeven dan kan dit meegenomen worden bij de keuze en het opstellen van de instrumenten.

Henk Koster bevestigt dat dan bij de uitwerking de keuze gemaakt welk niveau van borging gewenst is.

Mark van Lokven stelt voor om te zorgen voor meer systematisch en uniform gebruik van document-namen. Bijvoorbeeld: een protocol hangt altijd onder een BRL, documenten die niet onder een BRL hangen een andere naam geven, bijvoorbeeld 'werkvoorschrift' of 'handreiking'.

Thom Maas mist de vorm 'werkvoorschrift'. Bij het voormalige Service Centrum Grondreiniging keek de CI niet naar de werkvoorschriften. Dat gaf flexibiliteit om snel aanpassingen te doen, te zorgen dat het past binnen het kader van het protocol.

Rachelle Verburg verzoekt Henk Koster om dit voorstel in te brengen bij het programma van het Ministerie van IenW.

HKo

7. Concept-verslag 1 februari 2022 en openstaande acties

Het concept-verslag is, met de vooraf ontvangen opmerkingen, vastgesteld.

Frank Agterberg merkt op dat het verslag heel gedetailleerd is, maar dat het besluit niet altijd

duidelijk is. Annelies de Graaf geeft aan dat er soms verkennende discussies plaatsvinden waaruit nog geen concreet besluit volgt. Op haar vraag of de verslagen minder gedetailleerd kunnen, geeft de programmaraad dat de huidige gedetailleerde wijze van verslaglegging behouden kan worden.

De actiepunten zijn wegens tijdgebrek niet doorgesproken.

8. Rondvraag/actualiteiten

Henk Koster: Op 14 april 2022 is er overleg van het bestuur met voorzitters van de gremia. Op de agenda staan voor bodembeheer: het Advies PFAS, het jaarprogramma bodembeheer 2022. Daarnaast staan op de agenda: werving nieuwe voorzitter van de Programmaraad Bodembescherming en de jaarrekening 2021.

Rachelle Verburg: De volgende bijeenkomsten van de programmaraad worden omgezet naar life bijeenkomsten. Op 23 juni is de gezamenlijke vergadering met de Programmaraad Bodembescherming.

9. Sluiting

Rachelle Verburg dankt iedereen voor de bijdrage en sluit om 12.25 uur de vergadering.

Vergaderschema Programmaraad Bodembeheer 2022

dinsdag 1 februari 2022	10.00 – 12.00 uur	Online
maandag 28 maart 2022	9.30 – 12.30 uur	Utrecht
donderdag 23 juni 2022	13.00 – 16.30 uur	Locatie in het midden van het land. Vergadering met de Programmaraad Bodembescherming
maandag 3 oktober 2022	9.30 – 12.30 uur	Utrecht, Vergadercentrum Vredenburg
maandag 5 december 2022	9.30 – 12.30 uur	Utrecht, Vergadercentrum Vredenburg